

Auditoria sobre la publicació d'imatges i altres dades personals dels alumnes a internet

Informe de conclusions sobre l'auditoria per verificar l'adequació al Reglament (UE) 2016/679 i a l'LOPDGGD, en la publicació d'informació personal dels alumnes

Índex

Presentació.....	4
1. Execució de l'auditoria	6
1.1 Objecte.....	6
1.2 Metodologia.....	6
2. Anàlisi de la informació recollida	8
2.1. Resultats sobre la publicació de dades	9
2.1.1. Tipus de dades personals que es publiquen	9
2.1.2. Entorn de publicació de les dades personals	9
2.1.3. Xarxes socials en què es publica	9
2.1.4. Tipus d'accés a les dades personals publicades.....	10
2.1.5. Tipus d'imatges.....	10
2.1.6. Freqüència amb què publiquen.....	11
2.1.7. Antiguitat de les imatges	11
2.1.8. Finalitat de les publicacions d'imatges	12
2.1.9. Contextos de les imatges.....	12
2.1.10. Publicació d'imatges i veu.....	13
2.1.11. Publicació de materials elaborats pels alumnes (dibuixos, textos, altres).....	14
2.2. Resultats sobre la sol·licitud del consentiment	14
2.2.1. A qui es demana el consentiment	14
2.2.2. Modes de recollir el consentiment.....	15
2.2.3. Quan es demana el consentiment.....	15
2.2.4. Mecanismes per evitar que es reproduïxi la imatge i la veu, quan no hi ha consentiment	15
2.2.5. Mecanismes per revocar el consentiment	16
2.3. Fotografia final dels resultats.....	16
2.3.1. Sobre les respostes dels centres	16
2.3.2. Sobre l'anàlisi dels models de sol·licitud de consentiment	17
3. Conclusions	18
3.1. Publicació d'imatges i altres dades.....	18
3.2. Sol·licitud de consentiment.....	19
4. Pautes i recomanacions.....	19
4.1. Per publicar dades personals dels alumnes a internet.....	20
4.1.1. Principi de responsabilitat proactiva	20
4.1.2. Principi de licitud	21
4.1.3. Principi de transparència i informació als interessats	22

4.1.4. Principi de minimització.....	23
4.1.5. Principi de limitació del termini de conservació	24
4.1.6. Principi de seguretat de les dades	25
4.2. Per sol·licitar el consentiment.....	26
4.2.1. Requisits de validesa	27
4.2.2. Període de validesa del consentiment.....	30
4.2.3. Revocació i efectes del consentiment	30
4.2.4. Són vàlids els consentiments atorgats abans de l'entrada en vigor de l'RGPD? .	31
Annex. Criteris objectius per a la selecció de la mostra	33

Presentació

El Reglament (UE) 2016/679, del Parlament i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals (RGPD), encomana a les autoritats de control la funció principal de supervisar-ne i controlar-ne l'aplicació. A continuació, enumera un seguit de funcions més concretes, entre les quals hi ha la de sensibilitzar els responsables i els encarregats del tractament sobre les obligacions que els corresponen en virtut d'aquest Reglament i la de dur a terme investigacions sobre la seva aplicació.

En el marc dels poders d'investigació atribuïts a les autoritats de control, l'RGPD es refereix expressament a la possibilitat d'efectuar investigacions en forma d'auditories de protecció de dades (art. 58.1.b). Al seu torn, la Llei 32/2010, de l'1 d'octubre, de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades, encomana a aquesta institució un seguit de competències i funcions per garantir el dret a la protecció de dades personals. D'entre les funcions de control que s'atribueixen a l'Autoritat en destaca la referent als plans d'auditoria, que es defineixen com un sistema de control preventiu per verificar el compliment de la normativa de protecció de dades personals, així com recomanar o requerir que s'adoptin les mesures correctores adequades (art. 20 Llei 32/2010).

L'objecte d'aquesta auditoria està en consonància amb les previsions de l'RGPD, que considera els menors com un col·lectiu vulnerable i estableix de manera explícita que cal una protecció especial a l'hora de tractar les seves dades. En aquesta mateixa línia, la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals (LOPDGDD), imposa específicament als centres educatius el deure de garantir la protecció de l'interès superior dels menors i els seus drets fonamentals -especialment el dret a la protecció de dades personals-, en la publicació o difusió de les seves dades a través d'internet.¹

L'elecció d'aquest àmbit d'auditoria palesa l'interès que sempre ha demostrat l'APDCAT envers la protecció dels menors, i es manté en la línia de les actuacions que ha anat desenvolupant de manera continuada en l'àmbit educatiu i que constitueix una de les seves línies d'actuació prioritàries.

L'auditoria s'ha executat en diferents fases al llarg de l'any 2019. Amb la publicació d'aquest informe, es dona compliment al que preveu l'article 20.4 de la Llei 32/2010, que estableix que les conclusions dels plans d'auditoria de l'APDCAT s'han de difondre públicament.

L'informe mostra els resultats de l'auditoria sobre la difusió que fan els centres docents d'imatges i altres dades personals dels alumnes i s'adreça, principalment, a la comunitat educativa. Tot i això, la seva publicació al web de l'Autoritat permetrà que les persones especialment interessades en aquesta temàtica, i el públic en general, en puguin tenir coneixement.

Confio que el seu contingut, i especialment la part de pautes i recomanacions, sigui útil a les

¹ Article 92 LOPDGDD.

entitats perquè, a l'hora de publicar aquestes dades a internet, ho facin d'acord amb el marc legal vigent.

M. Àngels Barbarà Fondevila
Directora de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades
Barcelona, 20 de maig de 2020.

1. Execució de l'auditoria

1.1 Objecte

Des de fa ja temps, l'APDCAT ha registrat un increment de les consultes i denúncies sobre l'exposició d'imatges de menors a internet, com a conseqüència de l'evident profusió de publicacions d'infants i adolescents tant en webs com a les xarxes socials. Aquesta circumstància ha motivat que l'Autoritat hagi decidit dedicar una actuació preventiva a verificar de quina manera els centres docents publiquen les imatges, la veu i els materials elaborats pels alumnes, i si aquestes publicacions s'ajusten a la normativa de protecció de dades personals. En el marc de l'auditoria s'han analitzat, també, els models d'autorització que utilitzen els centres per demanar el consentiment per publicar les imatges dels menors.

Cal aclarir que la informació que s'ha demanat a les escoles es limita a la imatge, la veu i els materials dels alumnes; no s'han recollit ni analitzat dades personals diferents d'aquestes. Així mateix, l'auditoria no ha analitzat tampoc la informació que difonen les AMPA, tot i que estan subjectes igualment al que estableix la normativa actual sobre dades personals.

La mostra de l'auditoria està conformada per 228 centres docents inclosos en l'àmbit d'actuació de l'Autoritat, seleccionats amb els criteris objectius que es fan públics a l'annex d'aquest informe:

- 127 centres públics d'Educació Infantil, Primària i ESO, 6 dels quals són d'Educació Especial.
- 39 centres concertats d'Educació Infantil, Primària i ESO, 4 dels quals són d'Educació Especial.
- 58 llars d'infants públiques.

Un cop conegut l'estat de la situació, el propòsit d'aquesta actuació és ajudar els centres educatius a adequar-se a les exigències de l'RGPD en la publicació de dades personals dels alumnes a internet, facilitant-los:

- Pautes i recomanacions, perquè puguin difondre aquestes dades adequadament.
- Pautes per recollir el consentiment per publicar les dades.

1.2 Metodologia

L'auditoria és eminentment una tasca sistemàtica de verificació d'una situació concreta en el temps i la seva adequació a un model de referència. En aquest cas, el model de referència ha estat el compliment dels principis de l'RGPD.

L'auditoria s'ha desenvolupat en dues fases, que s'han complementat i han permès obtenir una visió àmplia de l'objecte d'auditoria:

- En la primera, el personal auditor va recollir informació i evidències a partir del lloc web de tots els centres auditats i de les xarxes socials on publiquen.

- En la segona, es va enviar un formulari a cada centre auditat en què es demanava, amb detall: si publiquen dades personals dels alumnes (imatges / veu / material elaborat pels alumnes) en els entorns esmentats, com les publiquen, amb quina finalitat i durant quant de temps. També, de quina manera demanen el consentiment per publicar-les i el model de l'autorització utilitzat per al curs escolar 2018-2019.

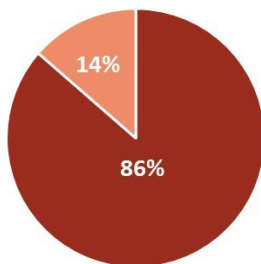
El procés d'execució de l'auditoria ha estat el següent:

1. En la fase preparatòria, es van definir els termes de l'auditoria en un document que es va presentar a la reunió del Consell Assessor de la Protecció de Dades de l'11 de desembre de 2018.
2. Abans d'iniciar l'auditoria, es va contactar amb els interlocutors següents, a fi d'informar-los de l'auditoria i demanar-los col·laboració per obtenir la informació necessària per identificar els centres a auditar, d'acord amb els criteris de selecció de la mostra:
 - Departament d'Educació de la Generalitat
 - Consorci d'Educació de Barcelona
 - Institut Municipal d'Educació de Barcelona
 - Consell d'Educació de Girona
 - Institut Municipal d'Educació de Lleida
 - Institut Municipal d'Educació de Tarragona
3. Un cop obtinguda la informació, es van assignar les entitats seleccionades a les tres persones auditors de l'Àrea d'Inspecció.
4. En la primera fase d'execució, es van fer les verificacions als webs dels centres i a les xarxes socials on publiquen.
5. En la segona fase d'execució, es va enviar als centres, per correu electrònic, el formulari de recollida de la informació detallada.
6. Un cop finalitzada la recopilació d'informació, es va iniciar la tasca d'anàlisi global de tota la informació obtinguda.
7. Sobre la base d'aquesta anàlisi dels resultats, s'ha emès aquest informe de conclusions amb les pautes i recomanacions.

2. Anàlisi de la informació recollida

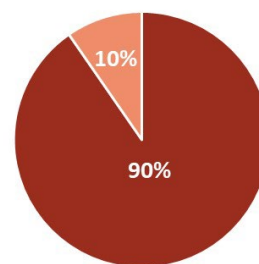
El formulari d'auditoria es va enviar a 228 centres docents, dels quals 197 l'han respost i 31, no. Dels centres que l'han respost, 178 han informat que publiquen dades personals dels menors al web del centre i a les xarxes socials, és a dir, fotografies, vídeos, veu o treballs en què els alumnes apareixen identificables; això representa un 90 %, segons la informació recollida dels mateixos centres. La resta (10%) ha manifestat que no en publiquen.

Resposta al formulari

■ L'han respost
■ No l'han respost

Publicació de dades personals als centres

■ En publiquen
■ No en publiquen

Tot i això, les verificacions fetes pel personal auditor evidencien que la meitat d'aquest 10 % dels centres que ha informat que no en publica, sí que ho fa.

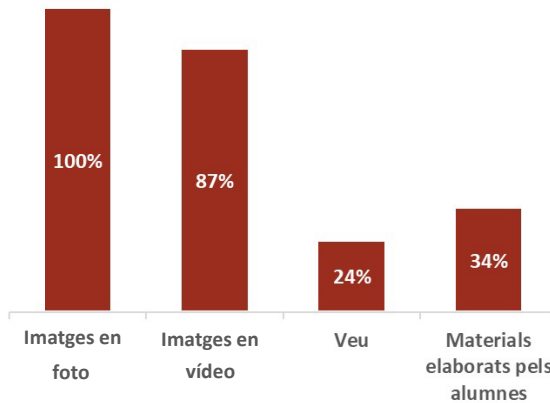
Pel que fa a l'altra meitat, es tracta de centres que efectivament no publiquen dades personals dels alumnes, bé perquè no tenen web ni presència a les xarxes socials o, tot i tenir-ne, no hi exposen dades personals, bé perquè sí que publiquen imatges, però ho fan de manera que no es pugui identificar els alumnes.

La realitat és, doncs, que el 95 % dels centres que han respost el formulari publica -en més o menys mesura- dades personals dels alumnes a internet.

D'acord amb el que s'ha explicat sobre les dues fases d'execució de l'auditoria, els resultats recullen tant les respostes dels centres docents com les verificacions fetes pel personal auditor. En tot cas, els resultats i les estadístiques que es presenten a continuació són sobre aquesta mostra de 178 centres.

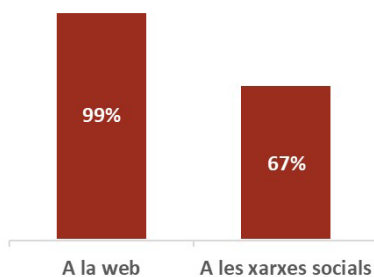
2.1. Resultats sobre la publicació de dades

2.1.1. Tipus de dades personals que es publiquen

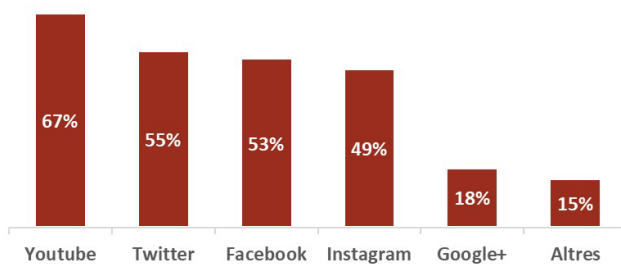
Si bé només el 24 % dels centres ha informat que difon la veu dels menors, les verificacions han constatat que la gran majoria de centres que publiquen vídeos (com a mínim, un 75 %) ho fa amb la veu dels menors reconeixible.

2.1.2. Entorn de publicació de les dades personals

Cal assenyalar que la pràctica totalitat dels centres que publiquen a les xarxes publiquen també al lloc web.

2.1.3. Xarxes socials en què es publica

Altres sistemes de xarxes socials, com ara els de missatgeria, també poden generar una sobreexposició d'imatges i altres dades, depenent de com s'hagi configurat el grup i segons la informació que s'hi comparteixi.

2.1.4. Tipus d'accés a les dades personals publicades

La gran majoria de centres publiquen en obert, tant al web com a les xarxes socials. Només un percentatge poc superior al 10 % difonen les dades personals amb restricció d'accés, ja sigui total o parcial. Pel que fa al mecanisme de restricció que s'aplica, molt majoritàriament (73 %) és l'usuari i contrasenya. El 27 % restant utilitza un canal que requereix administració i seguiment directe del centre, com ara xarxes socials a les quals s'accedeix si s'és "amic" o amb invitacions personals.

2.1.5. Tipus d'imatges

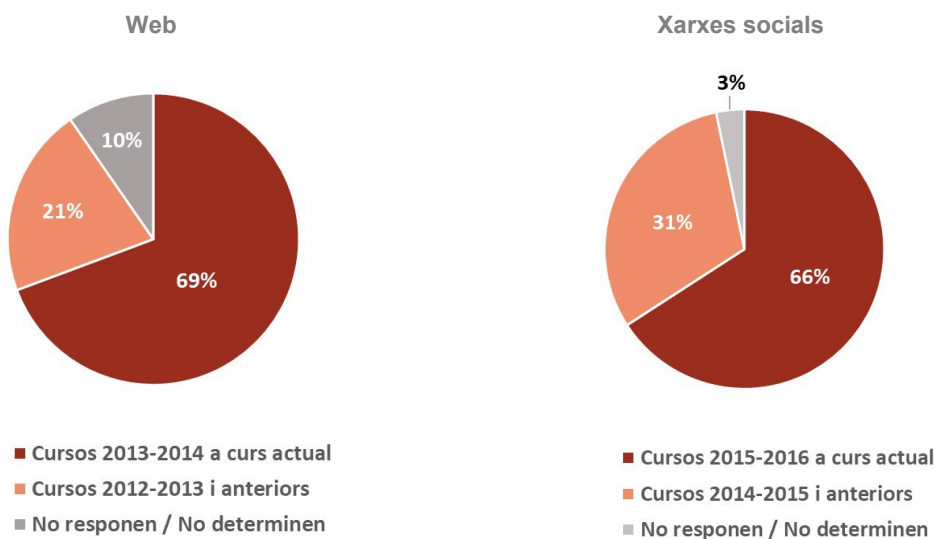
Cal destacar que la majoria de centres han respost que publiquen imatges individuals dels alumnes a internet.

2.1.6. Freqüència amb què publiquen

Respecte de la freqüència, s'aprecien diferències: mentre que al web només el 35 % dels centres hi publica diàriament o setmanalment, a les xarxes són gairebé la meitat (49 %) els que hi publiquen amb aquesta freqüència. Aquesta diferència pot respondre al concepte de conèixer el dia a dia del centre a través de les xarxes socials, com a mitjà per actualitzar i compartir la informació de manera instantània.

2.1.7. Antiguitat de les imatges

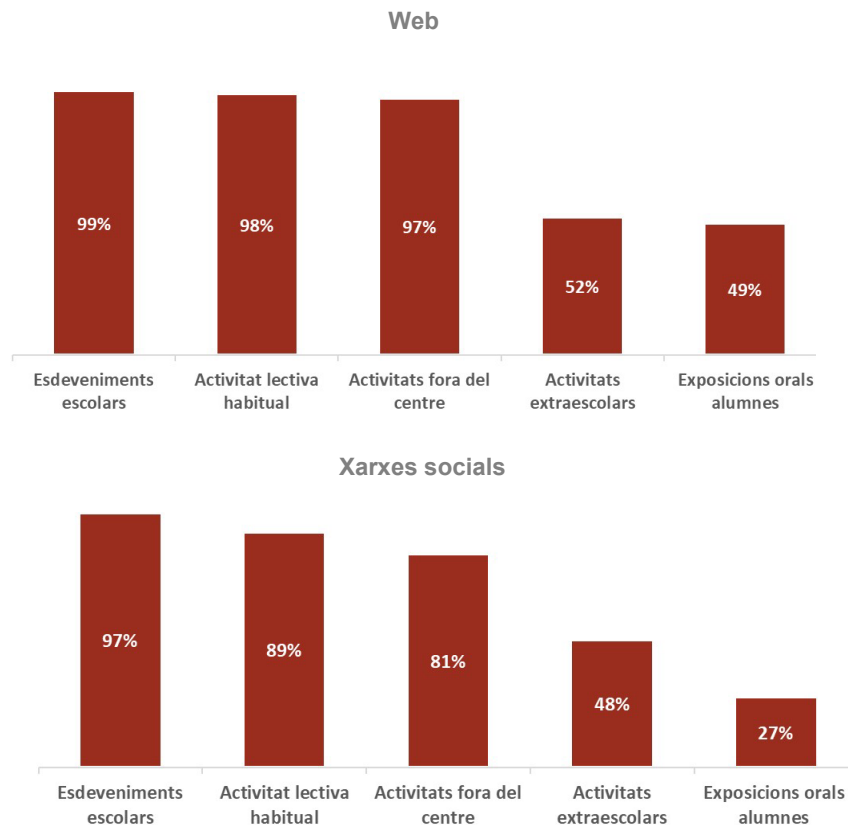
D'acord amb aquestes dades, el gruix de la informació personal dels alumnes publicada pels centres té una antiguitat de 6 anys. Cal esmentar que les verificacions han detectat l'existència de webs o blocs obsolets amb imatges dels alumnes, que han quedat publicats a la xarxa sense cap actualització ni restricció d'accés.

2.1.8. Finalitat de les publicacions d'imatges

La majoria dels centres ha marcat ambdues finalitats, és a dir, informar i difondre les activitats del centre, tant a les famílies com al públic en general.

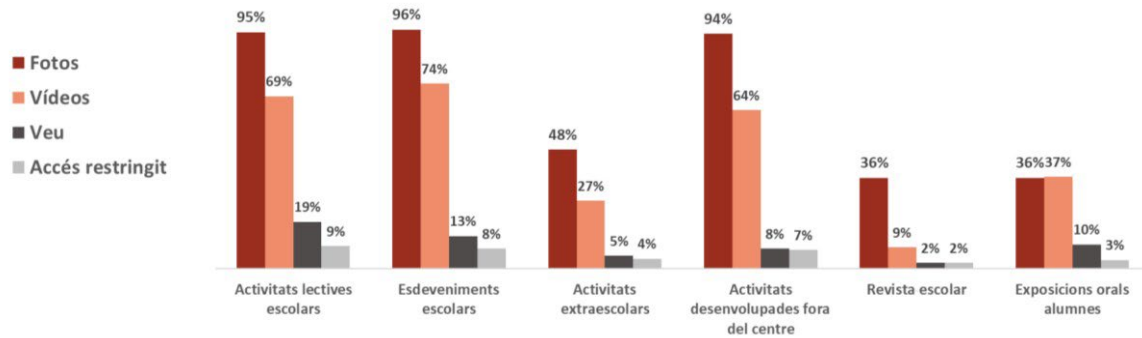
2.1.9. Contextos de les imatges

Respecte d'aquestes respostes, cal aclarir que un percentatge important dels centres ha marcat més d'un context, i en gairebé 95 % dels casos és una suma d'activitat lectiva habitual, esdeveniments escolars (actes festius, commemoratius, esportius, etc.) i activitats desenvolupades fora del centre (colònies, excursions, visites a museus, etc.).

2.1.10. Publicació d'imatges i veu

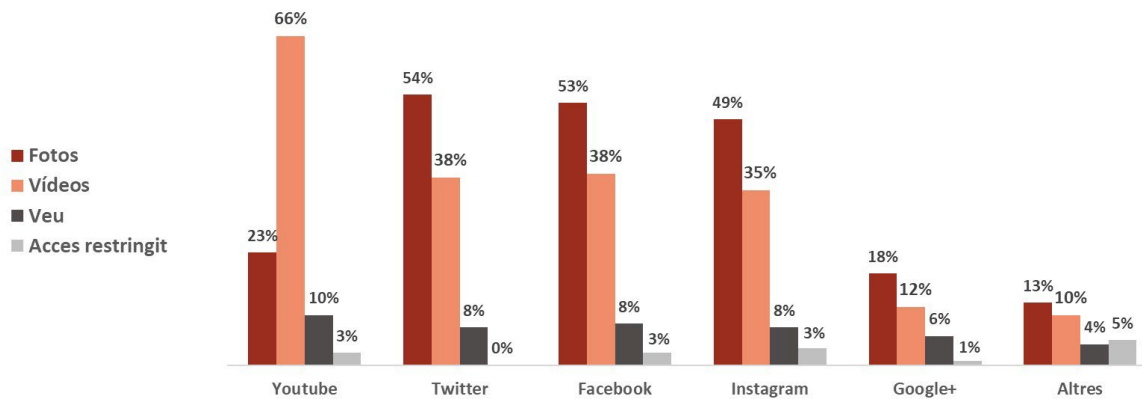
Web

En tots els contextos es publiquen tant fotografies, com vídeos, com veu, i només un petit percentatge ho fa amb accés restringit.

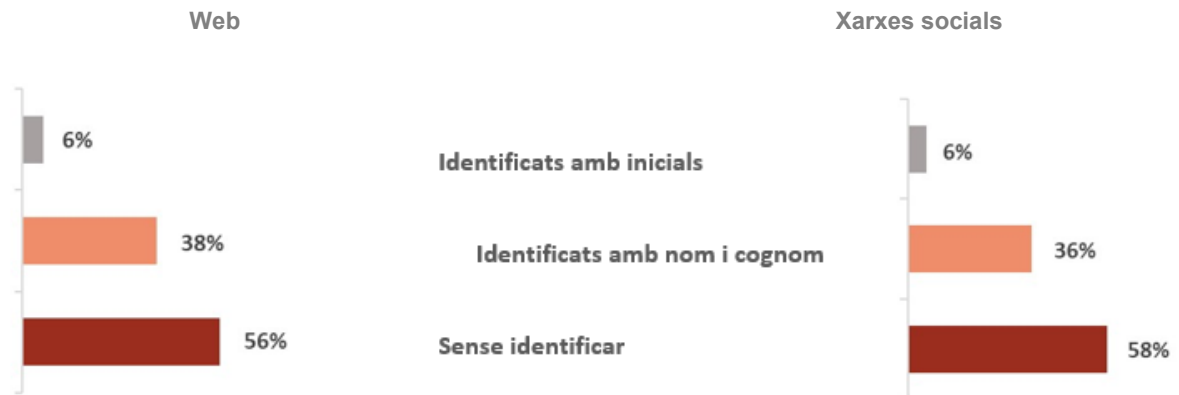
Així mateix, cal assenyalar que les verificacions fetes pel personal auditor han evidenciat que el web de molts centres enllaça amb aplicacions de Google –especialment, Google Fotos–, que contenen àlbums sencers de fotografies i vídeos amb menors identificables. Això fa que, a la pràctica, el volum d'imatges i veu dels alumnes al qual es pot accedir sense restricció es multipliqui enormement.

Xarxes socials

La majoria dels centres també publiquen fotografies, vídeos i veu en diferents xarxes socials, tret del cas de YouTube, en què hi ha centres que només hi publiquen vídeos. La pràctica totalitat ho fa en obert.

2.1.11. Publicació de materials elaborats pels alumnes (dibuixos, textos, altres)

Convé matisar que les inicials, per si mateixes o juntament amb la informació que proporciona el material publicat, poden fer identificable l'alumne, de manera que també podria suposar una publicació de dades personals. A més, les verificacions efectuades posen de manifest casos en què els materials no es publiquen amb el nom i cognom (i, per tant, poden estar inclosos en el percentatge que ha marcat sense identificar), però al costat, o sostenint el treball, hi apareix l'alumne que n'és autor. A la pràctica, doncs, aquests treballs estan identificats.

En altres casos, tant a partir de les verificacions com de la informació facilitada pels centres, s'ha constatat que quan es tracta de treballs que han obtingut premis es publica el nom i cognoms dels alumnes.

2.2. Resultats sobre la sol·licitud del consentiment

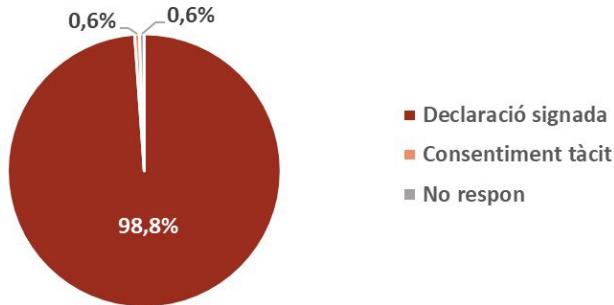
El 100 % dels 178 centres que publiquen dades personals al web o a les xarxes socials ha respost que demana el consentiment dels pares, tutors o alumnes abans de publicar-les. D'aquests, 176 han aportat el model de recollida de consentiment que van utilitzar el curs escolar 2018-2019, quan l'RGPD ja era d'aplicació.

2.2.1. A qui es demana el consentiment

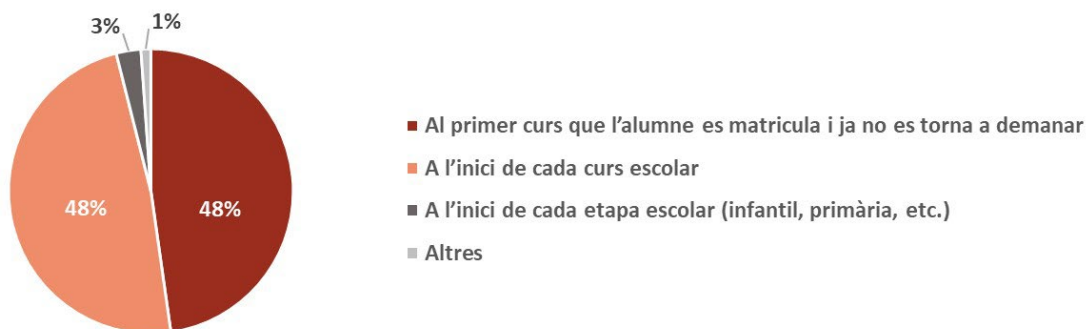
Tot i que gairebé un terç dels centres tenen alumnes de més de 14 anys, edat en què poden consentir per si mateixos, el 92 % ha respost que sempre demana el consentiment als pares.

2.2.2. Modes de recollir el consentiment

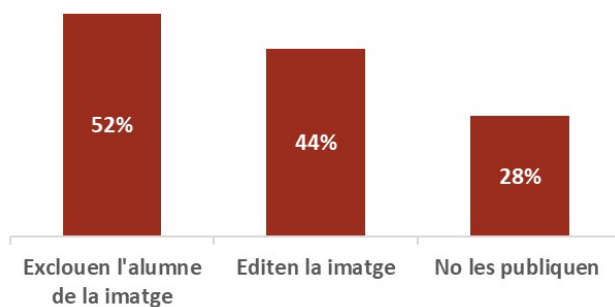
La pràctica totalitat dels centres, tret d'un que ha marcat que si no contesten s'entén que hi consenten, demanen el consentiment amb un acte afirmatiu clar.

2.2.3. Quan es demana el consentiment

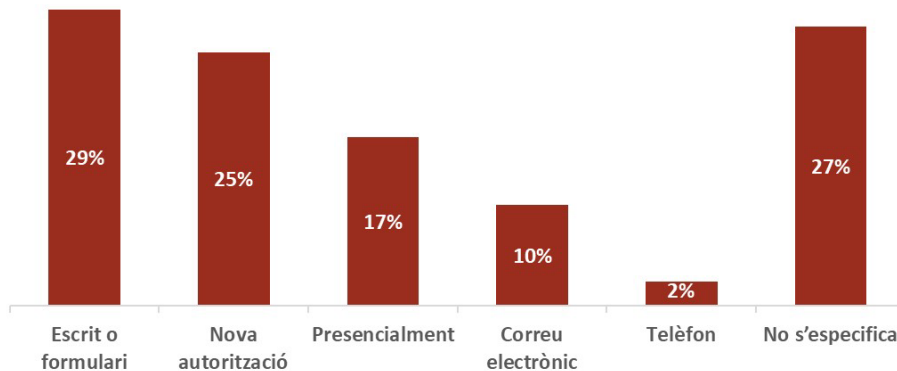
Alguns centres han volgut matisar que, tot i haver marcat l'opció de demanar el consentiment només al primer curs que l'alumne es matricula, al llarg dels cursos successius s'ofereix la possibilitat de revocar-lo, o bé es demana l'autorització per a activitats concretes.

2.2.4. Mecanismes per evitar que es reproduxeixi la imatge i la veu, quan no hi ha consentiment

Hi ha 134 centres (75 %) que tenen sistemes per evitar que es reproduïxi la imatge o la veu dels alumnes que no n'han autoritzat la publicació. En el cas dels centres que editen la imatge, la pixelació és el sistema més habitual.

2.2.5. Mecanismes per revocar el consentiment

El 68 % dels centres ha respost que disposa d'un mecanisme per revocar el consentiment, si les persones interessades ho demanen.²

2.3. Fotografia final dels resultats

2.3.1. Sobre les respostes dels centres

El 95 % dels centres enquestats publica dades personals que identifiquen o fan identificables els alumnes. Els resultats de les enquestes d'aquests centres mostra la fotografia següent.

- El 98 % publica imatges al lloc web de l'escola, amb una periodicitat mitjana quinzenal/setmanal.
- El 63 % també en publica a les xarxes socials, amb una periodicitat mitjana diària/setmanal.
- Les imatges es publiquen majoritàriament sense cap restricció d'accés, amb la finalitat d'informar i difondre les activitats del centre, tant a les famílies com al públic en general.
- Les imatges són tant individuals com de grup i mostren les activitats escolars lectives, complementàries i extraescolars.

² Tot i això, el nombre de centres que a la sol·licitud informen del dret a revocar el consentiment en qualsevol moment, i del sistema per fer-ho, és molt baix.

- L'antiguitat mitjana de les publicacions d'imatges és dels 4 darrers cursos.
- El 35 % publica treballs dels alumnes identificats amb nom i cognoms.
- El 100 % informa que demana el consentiment abans de publicar les dades, el 98 % amb una declaració signada. La meitat ho fa a l'inici de l'escolarització i no el torna a demanar.
- El 78 % dels centres amb alumnes de més de 14 anys no preveu demanar el consentiment a aquests alumnes.
- Més del 50 % exclou de la captació de la imatge l'alumne del qual no hi ha consentiment.

2.3.2. Sobre l'anàlisi dels models de sol·licitud de consentiment

De l'anàlisi dels 176 models de sol·licitud aportats pels centres auditats es deriva el següent.

- El consentiment es demana principalment només per publicar imatges, tot i que el 82 % dels centres publica vídeos amb veu. Així mateix, hi ha centres que demanen el consentiment per publicar material d'alumnes amb les inicials, però molts d'altres els publiquen amb nom i cognoms sense demanar-ne el consentiment.
- Gairebé el 60 % no demana el consentiment desglossat per a cada mitjà de difusió, per poder consentir separatament on es publicaran les dades.
- La proporció de centres que dona l'opció de publicar amb accés restringit és poc superior al 10%.
- El 70 % dels centres que publiquen a les xarxes socials no demana el consentiment específic per publicar-hi. Dels que ho fan, només un nombre reduït permet triar per a quines xarxes es dona el consentiment.
- Un 11 % condiona la prestació d'atenció i serveis a l'atorgament del consentiment. En alguns casos, pot condicionar la participació de l'alumne a les activitats.
- El 68 % dels centres no incorporen, ja sigui totalment o parcialment, les clàusules informatives previstes a l'article 13 de l'RGPD o bé ho fa, encara, amb referències a la derogada LOPD.
- Només un 25 % dels centres facilita informació sobre el dret de revocació.
- La majoria no informa del termini de validesa de l'autorització i, dels que ho fan (28 %), en un percentatge significatiu la validesa s'estén més enllà de l'escolarització dels alumnes.

3. Conclusions

La difusió de dades de caràcter personal dels alumnes a través d'internet constitueix una comunicació de dades a tercers, ja que permet que tant la comunitat educativa com qualsevol persona que no hi pertanyi en pugui tenir coneixement. Per tant, aquest tractament ha de complir la normativa de protecció de dades i, per sobre de tot, ha de considerar l'interès superior del menor.

En tot cas, cal tenir en compte que la normativa de protecció de dades no és d'aplicació quan les imatges i veus que es difonen no permeten identificar l'alumne sense esforços desproporcionats (com ara si la imatge està difuminada o la veu distorsionada), o quan el material escolar que es publica no es pot associar amb cap alumne en concret. Això és així perquè, en aquests casos, en què l'alumne no és recognoscible, les dades no tenen la consideració de dades personals.

La "fotografia" obtinguda sobre com els centres docents de Catalunya difonen dades personals dels seus alumnes, i sobre com demanen el consentiment, ha revelat les dificultats que tenen per fer-ho d'acord amb els principis establerts a l'RGPD.

Aquestes conclusions recullen les principals mancances que palesen els resultats estadístics i identifiquen les necessitats que han de resoldre les pautes i recomanacions que es recullen més endavant.

3.1. Publicació d'imatges i altres dades

S'han evidenciat algunes pràctiques envers la difusió d'imatges i altres dades dels alumnes que poden comportar una sobreexposició d'informació personal del menor, no exempta de riscos per a la seva privacitat; això, amb independència del fet que es compti amb el consentiment vàlid de les persones interessades per difondre-les. Entre aquestes pràctiques cal destacar que:

- La majoria dels centres publiquen habitualment i en obert, tant al web del centre com a les xarxes socials, un gran volum de fotografies i vídeos amb els alumnes clarament identificables; també hi publiquen els treballs que elaboren, igualment identificats. La freqüència de la publicació és especialment alta a les xarxes socials, que permeten compartir la informació de les activitats quotidianes dels alumnes de manera instantània.
- Es publiquen imatges tant de l'activitat lectiva com d'altres activitats escolars i extraescolars, dins i fora del recinte escolar, sense cap restricció d'accés. Així mateix, hi sovintegen les imatges de primer pla individual dels alumnes.
- Nombrosos centres mantenen publicades al web i a les xarxes socials imatges d'uns quants cursos enrere i, fins i tot, s'han detectat webs o blocs obsolets amb imatges antigues dels alumnes, que els centres ja no utilitzen però que continuen essent accessibles a internet.

3.2. Sol·licitud de consentiment

La base jurídica que habilita els centres docents per publicar les dades personals dels alumnes és, amb caràcter general, el consentiment³ previ dels pares o tutors de l'alumne, o del mateix alumne si és més gran de 14 anys. Sense aquest consentiment, no es pot publicar ni al web del centre ni a les xarxes socials, ja que la difusió de dades dels alumnes a internet normalment no forma part de la funció docent i orientadora de les escoles.

Els resultats de l'auditoria demostren que els centres coneixen aquesta obligació, ja que el 100 % dels enquestats ha manifestat que demana autorització abans de difondre les dades dels alumnes a internet. Això no obstant, l'anàlisi dels models de consentiment que utilitzen posa de manifest que bona part no s'adequaria al que estableix l'RGPD.

Les principals mancances detectades en alguns dels models utilitzats pels centres auditats per publicar imatges i altres dades personals dels alumnes són les següents:

- No són específics ni desglossats, ja que no estan separats d'altres tractaments de dades ni permeten consentir separatament els entorns de publicació.
- No informen del període de validesa de l'autorització ni del dret a revocar el consentiment.
- En ocasions, la participació a determinades activitats o el gaudi de determinats serveis està condicionat al consentiment per tractar dades que no són necessàries.
- No inclou un avís de privacitat i, quan hi és, no inclou tota la informació o bé encara es refereix a l'LOPD.

4. Pautes i recomanacions

La possibilitat d'utilitzar imatges digitals ofereix, indubtablement, molts avantatges per a l'aprenentatge i les activitats escolars que desenvolupen els centres. Tot i això, les escoles han de tenir present que difondre imatges i altres dades personals dels alumnes al lloc web de l'escola o a les xarxes socials implica un risc per al dret a la protecció de dades i a la privacitat, ja que se'n perd el control i poden estar disponibles per a qualsevol persona, i de manera indefinida, a la xarxa.

A més, cal considerar els perjudicis que pot suposar per als alumnes una exposició indeguda de la seva informació personal, fins i tot quan la finalitat és purament pedagògica. No solament pel fet de ser un col·lectiu especialment vulnerable, sinó pels efectes personals, socials o d'un altre tipus que pot tenir en el seu futur desenvolupament personal.

Per això, és important que els centres siguin conscients d'aquests riscos i que avaluïn quines dades dels alumnes difonen, com les difonen i amb quina finalitat i, a partir d'aquí, adoptin mesures i polítiques adequades per prevenir els possibles efectes nocius. I, sobretot, cal que ho facin posant en primer pla l'interès superior del menor, consagrat a

³ En casos excepcionals, l'habilitació per publicar pot ser una norma amb rang legal.

l'article 2 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil.

D'altra banda, cal que les autoritzacions per publicar imatges i altres dades dels alumnes siguin adequades i ajustades a les exigències de l'RGPD, per garantir que el consentiment que es recull és lliure, inequívoc, específic i informat.

En aquest apartat, es donen pautes i recomanacions per resoldre les mancances i dificultats detectades durant l'auditoria, seguint els principis que estableix l'RGPD. Per a cada principi, s'han inclòs unes llistes de revisió que poden ser d'utilitat a l'hora de verificar l'aplicació d'aquestes pautes. Amb això, l'Autoritat vol ajudar els centres educatius a publicar imatges i altres dades personals dels alumnes a internet respectant la normativa de protecció de dades i protegint, així, la privacitat dels alumnes. Aquest és, finalment, el propòsit de l'auditoria i l'objectiu final d'aquest informe.

4.1. Per publicar dades personals dels alumnes a internet

4.1.1. Principi de responsabilitat proactiva

El principi de responsabilitat proactiva o accountability, establert per l'RGPD als articles 5.2 i 24 i al considerant 74, comporta que els responsables tenen l'obligació d'aplicar mesures tècniques i organitzatives apropiades per garantir que es compleix la normativa i, també, per demostrar aquest compliment als interessats i a les autoritats de control.

L'aplicació d'aquest principi obliga els centres docents a adoptar una actitud conscient, diligent i proactiva, ja des del moment que es plantegen publicar imatges o altres dades personals dels alumnes. En termes pràctics, això vol dir que les escoles han d'analitzar quines dades volen tractar o estan tractant, com les tracten i amb quina finalitat ho fan. D'aquesta manera, poden avaluar el risc específic que pot generar el tractament i, en conseqüència, prendre les mesures necessàries per protegir la informació personal dels alumnes.

Les mesures tècniques i organitzatives que es prenguin s'han de revisar amb freqüència i si hi ha un canvi rellevant respecte de l'anàlisi inicial, com per exemple un canvi de finalitat, adequar-les.

Llista de verificació

- S'han definit les necessitats del centre i analitzat els riscos que pot generar la difusió de les dades personals dels menors, tenint en compte l'edat que tenen, la situació d'algun d'ells o les característiques del centre?
- Un cop identificats els riscos, s'han establert les mesures tècniques i organitzatives necessàries, i s'han documentat? Per exemple:
 - S'han establert procediments per a la difusió de les dades i circuits de revisió, i s'han assignat les responsabilitats (qui fa què).

- S'han analitzat les alternatives de publicació disponibles (web / intranet / xarxes socials), per determinar el sistema menys intrusiu per als alumnes.
- S'han establert mecanismes per evitar que es captin o es difonguin les dades d'alumnes que no ho han consentit o que estan en una situació que ho desaconsella.
- S'ha definit un procediment per revisar i actualitzar, si escau, les mesures adoptades?

4.1.2. Principi de licitud

El principi de licitud s'esmenta a l'article 5.1.a de l'RGPD i disposa que les dades personals s'han de tractar de manera lícita, lleial i transparent en relació amb l'interessat. Aquest requeriment obliga a tenir l'habilitació d'una de les bases jurídiques regulades a l'article 6 del Reglament per tractar les dades. Altrament, el tractament no serà lícit.

Tenint en compte que normalment la difusió de dades dels alumnes a través d'internet a tercers no es considera part de la funció docent i orientadora de l'escola, la base jurídica que habilita els centres docents per publicar imatges i dades dels alumnes és, amb caràcter general, el consentiment previ dels pares o tutors dels alumnes, o del mateix alumne si té més de 14 anys. Atès que un consentiment que no sigui vàlid pot afectar la licitud del tractament, més endavant es proporcionen pautes per garantir que es recull d'acord amb l'RGPD.

Això no obstant, en casos excepcionals com els següents no cal el consentiment previ de les persones afectades:

- Quan hi ha una norma amb rang legal que en legitima el tractament. Aquest seria el cas de la difusió d'imatges captades en un acte o esdeveniment públic, si la finalitat de la difusió és informativa i divulgativa de la celebració d'aquest acte i la imatge dels alumnes hi apareix com a merament accessòria i no afecta la seva intimitat⁴.
- Quan hi pot prevaldre l'interès informatiu, com ara en la publicació de material escolar d'un alumne que hagi guanyat un premi, en què s'identifica l'autor.⁵

Tot i això, en tractar-se de menors, és aconsellable demanar sempre el consentiment.

Llista de verificació

- Abans de publicar les imatges, la veu o els treballs elaborats pels alumnes al lloc web i a les xarxes socials, s'ha obtingut el consentiment dels pares o tutors, o dels mateixos alumnes si són més grans de 14 anys?

⁴ Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, article 8.2.c.

⁵ Article 20.1.d de la Constitució espanyola.

- Si no es disposa del consentiment, hi ha una altra base jurídica que n'habilita la publicació?
- S'ha verificat que aquest consentiment reuneix els requisits que exigeix l'RGPD?

4.1.3. Principi de transparència i informació als interessats

Aquest principi s'estableix a l'article 5.1.a de l'RGPD i exigeix que, abans de començar a tractar les dades, s'informi les persones interessades de tots els punts previstos a l'article 13 de l'RGPD (que amplia els de l'LOPD), de manera concisa, transparent i accessible. Implica que s'actua de manera oberta i honesta i que es compleix el dret d'informació.

Aquesta informació s'ha de proporcionar sempre, tant si la publicació es fonamenta en el consentiment de la persona interessada com si es fonamenta en una altra base jurídica. Així, les persones interessades poden controlar què es farà amb les seves dades i, si escau, negar-se o oposar-se al tractament o sol·licitar a l'escola en qualsevol moment que se suprimeixi una fotografia o vídeo que no volen que es difongui.⁶

Per a les escoles això representa que, abans de publicar les dades personals dels alumnes a internet, han d'informar prèviament els pares, tutors o els mateixos alumnes, si són més grans de 14 anys, sobre els detalls de la publicació. Atès que la base jurídica per a la publicació en general és el consentiment, aquesta informació s'ha d'incloure a la mateixa sol·licitud del consentiment.

La informació relativa al tractament de dades es pot oferir per capes de la manera que s'indica en l'apartat de les pautes per recollir el consentiment.

D'altra banda, es recomana que el web de l'escola inclogui també un avís de privacitat, clarament visible, amb informació detallada sobre les circumstàncies de la publicació de les dades, els drets que poden exercir els interessats i els mitjans per fer-ho; especialment la revocació del consentiment i la supressió de les dades, que adquireix especial rellevància en aquest tipus de tractament, ja que permet a les persones interessades sol·licitar a l'escola en qualsevol moment que se suprimeixi una fotografia o vídeo en què apareixen.

Per últim, la informació s'ha de revisar periòdicament i, si qualsevol de les circumstàncies descrites o la normativa canvia, s'ha d'actualitzar (i, si els canvis són substancials, recollir novament el consentiment). Així mateix, les escoles han de poder acreditar que han complert el deure d'informació.

Llista de revisió

- S'informa les persones interessades sobre tots els elements que preveu l'article 13 de l'RGPD?
- La informació sobre el tractament de les dades és clara i accessible?

⁶ Guia de l'APDCAT. Pautes de protecció de dades per als centres educatius. Apartat V. Drets de les persones interessades. Exercici de drets.

- Si està adreçada als menors, empra un llenguatge que poden comprendre?
- Es pot acreditar que s'ha complert amb el deure d'informació?

4.1.4. Principi de minimització

El principi de minimització que recull l'article 5.1.c de l'RGPD estableix que les dades personals han de ser adequades, pertinents i limitades al que és necessari, en relació amb les finalitats per a les quals es tracten. Això significa que, tot i que el centre disposi de base jurídica per publicar la informació dels alumnes a internet, no s'han de publicar més dades de les indispensables per assolir la finalitat d'informar sobre les activitats escolars. A la pràctica, això vol dir que no s'haurien de publicar totes les imatges sense cap filtre, sinó que se n'ha de fer una tria quantitativa i qualitativa. D'aquesta manera, s'evitarà la sobreexposició dels menors al web i a les xarxes socials.

- La primera recomanació és, per tant, seleccionar el menor nombre d'imatges possible per informar sobre cada activitat, en lloc de publicar-les totes indiscriminadament.
- També es recomana limitar la difusió de la veu, especialment quan la captació no sigui previsible per a les persones interessades.

D'altra banda, aquest principi també implica que cal decidir el sistema més adequat per difondre les dades, és a dir triar entre publicar amb accés restringit o de manera oberta, d'acord amb la finalitat i tenint com a consideració principal l'interès superior del menor. Així, se'n protegeix la privacitat. Les recomanacions són les següents:

- Si la finalitat s'emmarca exclusivament en la funció educativa i orientadora de l'escola i afecta alumnes concrets, la comunicació s'ha de fer sempre a través de canals personalitzats que, prèvia identificació i autenticació, permetin accedir només a la informació personal de cada usuari. És per aquest motiu que, en aquest cas, no cal demanar el consentiment.
- Si la finalitat és difondre informació a les famílies sobre l'activitat ordinària i extraordinària de l'escola, el sistema adequat són els espais restringits, com la intranet. Això permet limitar l'accés a aquesta informació als membres de la comunitat educativa, principalment pares i tutors. En aquest cas, és recomanable segmentar la informació que es publica per grup, curs o etapa.
- Si la finalitat és informar i divulgar les activitats del centre al públic en general, a més a més de les mateixes famílies, i per això el centre opta per publicar les dades de forma oberta, és convenient seguir les pautes següents:
 - Evitar els primers plans o les imatges individuals, tret que excepcionalment ho justifiqui l'interès públic, com ara quan es premia o es reconeixen alumnes en concret.
 - Publicar preferentment fotografies col·lectives o de grup, o bé imatges en què els menors siguin difícilment recognoscibles.

- No publicar imatges en temps real amb metadades que permetin la geolocalització.
- Tenir una cura especial en la publicació d'imatges identificables a les xarxes socials, ja que es pot cedir el dret a fer-ne ús i permetre l'etiquetatge i comentaris lesius de terceres persones.

Llista de revisió

- Les dades que es difonen són les adequades per assolir la finalitat?
- Les imatges i la veu que es publiquen a internet se seleccionen amb cura, en lloc de publicar-les indiscriminadament?
- A les galeries de fotos i vídeos s'opta per un sistema de publicació restringida?
- En la mesura del possible, es procura que els alumnes no siguin identificables, amb imatges en què apareguin de forma parcial o d'esquena o bé pixelades?
- Es dona preferència a les imatges de grup, en lloc de primers plans individuals dels alumnes?
- S'evita publicar noms, cognoms o inicials dels alumnes, o altra informació que permeti identificar-los, especialment associats a les imatges?
- S'evita publicar els treballs elaborats pels alumnes amb la identificació de l'autor?

4.1.5. Principi de limitació del termini de conservació

El principi de limitació del termini de conservació s'estableix a l'article 5.1.e de l'RGPD i està molt lligat al principi de minimització. Disposa que la publicació de les dades s'ha de limitar al període necessari per assolir la finalitat que la justifica i que, un cop transcorregut, l'accés a les dades personals s'ha d'eliminar o limitar. Aquest principi està connectat amb el principi d'exactitud de les dades, previst a l'article 5.1.d de l'RGPD, que exigeix que les dades personals que es tracten siguin correctes i estiguin actualitzades. La normativa vigent no fixa un període concret per suprimir les imatges publicades.

Per als centres, això implica que han de conèixer les imatges que mantenen publicades, pensar quant de temps cal conservar-les i evitar que siguin accessibles més enllà d'aquest període. A la pràctica, és recomanable establir un període de publicació estàndard vinculat a la finalitat o, en tot cas, revisar periòdicament les imatges que es mantenen al web o a les xarxes socials i suprimir les que han deixat de ser necessàries o pertinents per a la finalitat per a la qual s'han publicat.

El compliment d'aquest principi és especialment rellevant en un col·lectiu com el dels menors, que està en desenvolupament i canvi constant i per al qual regeix, com per a totes les persones, el dret a l'oblit. Si es garanteix que les imatges se suprimeixen quan ja no són necessàries o quan ja no són actualitzades, disminueix el risc dels possibles perjudicis per als alumnes.

Pel que fa al termini de conservació, les recomanacions són:

- Establir el termini de manteniment de la publicació abans de publicar les dades.
- Limitar la publicació a les imatges més recents, que podrien ser les del curs actual o dels darrers cursos.
- Suprimir o evitar que siguin accessibles els entorns amb imatges publicades que es deixin d'actualitzar, com webs o blocs que ja no s'utilitzen.
- Establir processos o controls per retirar automàticament la informació, un cop passat el termini establert o quan la informació deixi de ser pertinent.
- Eliminar les dades, si es revoca el consentiment per publicar-les.

Llista de revisió

- S'ha definit un període de publicació de les imatges al web del centre i a les xarxes socials?
- Es revisen periòdicament les dades publicades i s'esborren o se'n limita l'accés, quan ja no són necessàries?
- S'eliminen o deixen de ser accessibles els entorns de publicació obsolets amb dades personals dels alumnes, com ara blocs o llocs web que s'han deixat d'utilitzar?
- S'eliminen les dades, quan es revoca el consentiment per publicar-les?

4.1.6. Principi de seguretat de les dades

El principi de seguretat de les dades s'estableix a l'article 5.1.f de l'RGPD per garantir que les dades es tracten amb les mesures de seguretat adequades. Aquest precepte no defineix quines mesures cal implantar, però sí que exigeix que el nivell de seguretat sigui apropiat als riscos de cada tractament.

Aquest requeriment implica que, un cop han decidit el sistema de difusió de les dades a través d'internet (web / intranet / xarxes socials), les escoles han d'adoptar els mecanismes necessaris per minimitzar l'impacte que cada mitjà té sobre la privacitat dels alumnes. El responsable ha de garantir la integritat i la confidencialitat de la informació publicada, evitant que terceres persones la puguin manipular i, si s'ha decidit difondre les dades amb accés restringit, protegir-les d'accessos indeguts. Per això, es recomana:

- Implantar un control d'accés que eviti que persones no autoritzades manipulin el contingut del web.
- Establir sistemes d'autenticació que permetin verificar la identitat de les persones autoritzades a accedir-hi.
- A les xarxes socials, configurar les opcions de privacitat per limitar-ne l'accés.

D'altra banda, és important implementar mecanismes per evitar que els cercadors indexin dades dels alumnes (imatges, nom i cognoms, etc.), amb l'objectiu d'impedir que es facin cerques massives que permetin elaborar perfils personals o obtenir informació indiscriminada d'un alumne concret. També és molt recomanable establir sistemes per bloquejar les descàrregues de les imatges.

Evitar la indexació

- Si s'ha establert un sistema d'autenticació per accedir a la informació que es publica, els motors de cerca no hi tenen accés i, per tant, no hi ha el risc que aquest contingut s'indexi.
- Si les dades es publiquen al web del centre sense control d'accés, cal aplicar tècniques per restringir la indexació al màxim:
 - En una pàgina web pròpia, el sistema més habitual és l'arxiu robots.txt, que dona instruccions als motors de cerca sobre els continguts a indexar; els cercadors, però, poden ignorar aquestes instruccions.
 - Per impedir completament la indexació, es pot utilitzar un CAPTCHA.
- Si les dades dels menors es publiquen a les xarxes socials, convé regular la interacció amb els motors de cerca mitjançant els paràmetres de privacitat, on es pot indicar que els motors de cerca externs no enllacin el contingut.

Bloquejar les descàrregues de continguts

Tot i que sempre es podrà fer una còpia de pantalla de la imatge, el bloqueig en dificulta la descàrrega i, per tant, és menys probable que es faci. Una opció pot ser deshabilitar la funció de desat la imatge.

Llista de revisió

- S'han adoptat les mesures de seguretat adequades d'acord amb el risc, com ara:
 - Mecanismes d'identificació i autenticació per limitar l'accés a les imatges publicades al web de l'escola
 - Configuració dels paràmetres de privacitat de les xarxes socials
 - Sistemes per evitar la indexació de les dades publicades al web del centre
 - Bloqueig de la descàrrega dels continguts publicats

4.2. Per sol·licitar el consentiment

L'article 4.11 de l'RGPD estableix que el consentiment ha de ser lliure, específic, informat i inequívoc, i que la persona interessada ha d'autoritzar el tractament de les seves dades personals mitjançant una declaració o una acció afirmativa clara.

Pel que fa als centres docents, abans de publicar les imatges i la resta de dades dels alumnes a internet cal que demanin el consentiment:

- Als pares o tutors dels alumnes menors de 14 anys. És vàlid el de qualsevol dels dos progenitors, si en tenen la pàtria potestat.
- Els alumnes més grans de 14 anys poden consentir per ells mateixos, tret dels supòsits en què la llei exigeix que els titulars de la pàtria potestat o tutela els assisteixin.

La sol·licitud de consentiment ha de ser concisa, accessible i fàcil d'entendre i, especialment si s'adreça als menors, redactada amb un llenguatge clar i directe i adequat per a l'edat.

4.2.1. Requisits de validesa

Perquè el consentiment per difondre les dades dels alumnes a través d'internet sigui vàlid, ha de ser:

- a) **Inequívoc:** s'ha d'atorgar mitjançant una declaració o una acció afirmativa clara de l'interessat, ja que l'RGPD, a diferència de l'LOPD, no admet el consentiment tàcit. També s'ha de poder demostrar que la persona interessada hi ha consentit, i què ha consentit. Així, les pautes perquè el consentiment sigui inequívoc són:
 - Recollir el consentiment amb una declaració escrita.
 - No utilitzar les caselles ja marcades o el consentiment tàcit.
 - Revisar els tractaments iniciats abans de l'entrada en vigor de l'RGPD que estiguin basats en un consentiment tàcit i, si escau, actualitzar-lo.
 - Conservar l'evidència que la persona interessada hi ha consentit.
- b) **Lliure:** s'ha de donar a les persones afectades una capacitat d'elecció i un control autèntics sobre com s'utilitzen les seves dades. Això vol dir que els centres han de poder garantir que el consentiment per publicar dades personals dels alumnes a internet s'ha de poder negar, i sense que això comporti cap perjudici per a l'alumne ni desavantatges en la prestació d'un servei. Si no és així, el consentiment no es pot considerar lliure i, en conseqüència, no és vàlid.

En la mateixa línia, el Departament d'Educació ha advertit que cal aplicar mesures perquè la imatge o la veu dels alumnes que no han donat el consentiment no siguin identificables.⁷

Així doncs, per obtenir un consentiment lliure cal assegurar-se que:

- No es condiciona cap servei específic a l'atorgament del consentiment.

⁷ Document per a l'organització i la gestió dels centres. Protecció de dades personals. 21/06/2019.

- Com a bona pràctica, es recomana de fer constar expressament a la sol·licitud que el fet de no atorgar el consentiment no afectarà el desenvolupament de les activitats programades dins de l'activitat lectiva.
- c) **Específic:** s'ha de demanar per a finalitats explícites i ha de ser desglossat, és a dir que s'ha de poder consentir separatament cada tipus de tractament.

Per als centres, això implica que han d'elaborar una sol·licitud de consentiment per publicar imatges i la resta de dades personals dels alumnes a internet, d'acord amb les pautes següents:

- La sol·licitud de consentiment ha d'estar separada de qualsevol altra informació, com ara termes o condicions generals.
 - Especificar la tipologia de dades que es publicaran i per a les quals es demana el consentiment: imatges i veu, especialment mitjançant fotografies o vídeos i, si escau, material dels alumnes.
 - Identificar les finalitats per a les quals es publicaran les dades a internet i permetre als interessats consentir de manera específica i separada per a cadascuna.
 - Desglossar els mitjans o canals concrets d'internet on el centre pretén publicar les dades i el tipus d'accés a cadascun, per poder optar a consentir-hi separatament. Si es publica a les xarxes socials també cal desglossar-les, ja que tenen polítiques de privacitat diferents.
- d) **Informat:** ha d'incloure tots els punts previstos a l'article 13 de l'RGPD. En el cas dels centres docents, significa que cal informar de tots els detalls sobre com es publicaran les dades a internet, abans que els interessats hi consentin. Aquesta informació és essencial perquè entenguin bé com s'utilitzaran les seves dades i quins són els seus drets.

Informació per capes

Per facilitar el compliment de l'article 13 de l'RGPD, aquesta informació es pot proporcionar per capes, és a dir en dos nivells: una primera capa, amb la informació bàsica, i una segona capa, amb informació addicional detallada.

- Primera capa. La informació s'ha de donar en el mateix formulari de sol·licitud de consentiment i ha de facilitar:
 - La identitat del responsable del tractament. N'hi ha prou d'indicar que el responsable és la Direcció del centre educatiu.
 - Les finalitats concretes del tractament, és a dir de la publicació de les dades a internet.
 - La possibilitat d'exercir els drets d'accedir a les dades, rectificar-les o suprimir-les i limitar-ne el tractament.

- Un mitjà per accedir, de manera senzilla i immediata, a la informació de la segona capa, com ara una adreça electrònica o un enllaç a una pàgina web.
- Com a bona pràctica, i tot i que no és exigible legalment, l'APDCAT recomana facilitar en aquest primer nivell la informació sobre el dret a retirar el consentiment en qualsevol moment, ja que és un requisit del consentiment informat.
- Segona capa. Cal facilitar informació addicional detallada, és a dir:
 - Les dades de contacte de responsable del tractament, és a dir del centre educatiu.
 - Les dades de contacte del delegat de protecció de dades. No cal facilitar-ne la identitat.
 - -Si escau, descripció ampliada de les finalitats del tractament concretades a la primera capa.
 - El termini durant el qual es mantindran publicades les dades personals, o el criteri de conservació de les dades.
 - La base jurídica en la qual es basa el tractament.
 - Els destinataris o categories de destinataris de les dades personals que es publiquin a internet, és a dir qui tindrà accés a les dades o a qui es comunicaran.

Si es publiquen amb accés restringit, cal indicar el perfil de persones que hi tindran accés (comunitat educativa en general, pares i mares del curs, etc.). Si les dades es publiquen de manera oberta, cal especificar que seran accessibles per a una pluralitat indeterminada de persones. Cal tenir present que, si les dades es publiquen en xarxes socials públiques, cal informar que les dades s'emmagatzemen en els seus servidors, que poden estar ubicats en països fora de la Unió Europea, amb un nivell inferior de protecció.
 - Informació sobre com les persones interessades poden exercir materialment els drets d'accés, rectificació o supressió de les dades i la limitació al tractament, posant a la seva disposició models per exercir-los. S'ha de possibilitar que les sol·licituds es presentin per mitjans electrònics, especialment quan el tractament s'efectua per aquests mitjans.
 - El dret a presentar una reclamació davant l'APDCAT. També es pot esmentar la possibilitat de presentar una reclamació davant del delegat de protecció de dades.

Finalment, com a bona pràctica i tot i que l'article 13 de l'RGPD no ho exigeix, aquesta Autoritat recomana informar sobre els riscos inherents al tractament, perquè els menors i els seus pares entenguin les implicacions de compartir les seves dades personals a internet. Això estaria d'acord amb l'obligació de transparència.

4.2.2. Període de validesa del consentiment

Tot i que l'RGPD no estableix un termini de validesa específic per al consentiment, aquesta Autoritat considera una bona pràctica especificar-lo, d'acord amb el context i les finalitats. En tot cas, si les operacions de tractament o les finalitats canvien, cal sol·licitar un nou consentiment o, si escau, identificar una altra base legal. Per descomptat, això no impedeix retirar el consentiment en qualsevol moment abans que finalitzi el període de validesa.

I en el cas concret dels centres docents, cal també saber que el consentiment dels pares no expira automàticament quan el menor arriba a l'edat en què pot consentir per si mateix. L'expiració es produeix només quan arriba a la majoria d'edat i deixa d'estar sota la potestat parental.

Les recomanacions són:

- Informar del període de validesa del consentiment.
- Especificar que, tot i el període de validesa establert, el consentiment es pot revocar en qualsevol moment.
- Revisar regularment els consentiments i actualitzar-los, si cal.

4.2.3. Revocació i efectes del consentiment

Com ja s'ha dit, l'RGPD dona a les persones afectades el dret específic de revocar el consentiment en qualsevol moment i sense cap perjudici. També estableix que retirar el consentiment ha de ser tan fàcil com donar-lo, cosa que implica la necessitat de tenir implantats mecanismes de revocació senzills i efectius.

La revocació del consentiment no afecta la licitud del tractament anterior a la retirada. Això vol dir que no té efectes retroactius. A partir d'aquest moment no es poden difondre a internet més dades de la persona afectada i, tan aviat com sigui possible, s'han de retirar o suprimir d'internet les dades publicades, si no hi ha una altra base jurídica que justifiqui el tractament.⁸ Cal tenir present que el dret de supressió és especialment rellevant quan la persona interessada ha donat el consentiment mentre era menor.

Les recomanacions són:

- Informar del dret de revocar el consentiment per publicar les dades i del sistema per fer-lo efectiu.
- Preveure un sistema senzill per exercir el dret de revocació.
- Preveure sistemes per suprimir les dades, un cop exercit el dret.

⁸ Article 17.1 i considerant 65 de l'RGPD.

4.2.4. Són vàlids els consentiments atorgats abans de l'entrada en vigor de l'RGPD?

Els consentiments recollits abans de l'entrada en vigor del Reglament (25 de maig de 2018) són vàlids, si compleixen les condicions establertes a l'article 4.1 de l'RGPD (és a dir, el consentiment ha de ser vàlid, lliure, inequívoc i informat). En aquest sentit, doncs, si les clàusules informatives s'adequaven a l'LOPD i se'n va informar les persones interessades, no cal informar-les de les noves clàusules de l'article 13.

Per tant, les recomanacions són:

- Revisar els consentiments que es van atorgar abans del 25 de maig de 2018.
- Demanar-los de nou, si no compleixen els requisits de validesa de l'RGPD.
- Com a bona pràctica, aprofitar els actes de comunicació amb les persones interessades i informar-les dels nous elements establerts a l'article 13 de l'RGPD, en especial el dret de revocar el consentiment.

Llistes de verificació

Sol·licitud de consentiment

- La sol·licitud de consentiment està separada d'altres termes i condicions?
- Es demana una declaració o acció afirmativa clara?
- El llenguatge és clar, directe i adequat a l'edat?
- S'especifica la finalitat de la publicació de les imatges i altres dades a internet?
- S'especifica la tipologia de dades que es publicaran per a cada finalitat?
- Es demana el consentiment per separat per a cadascuna de les finalitats i entorns de publicació?
- Es garanteix que el consentiment es pot rebutjar i revocar sense que perjudiqui els alumnes?
- S'evita que el consentiment estigui condicionat?
- S'informa les persones interessades dels punts de l'article 13 de l'RGPD?

A més:

- S'expliquen els riscos que implica publicar les imatges a internet?

Constància del consentiment

- Es deixa constància documental de quan i com s'ha obtingut el consentiment de les persones interessades?

Actualització del consentiment

- Es revisen els consentiments de manera periòdica i s'actualitzen, si escau?
- Es facilita la revocació del consentiment?

Annex. Criteris objectius per a la selecció de la mostra

Per garantir que l'auditoria tingui una àmplia representació de la diversitat de centres educatius de Catalunya, s'han establert els següents criteris de selecció per a l'obtenció de la mostra:

1. Abastar els nivells educatius següents:

- Preescolar
- Infantil
- Primària
- Secundària obligatòria
- Educació especial

Això engloba alumnes de 0 a 16 anys i implica una franja d'edat en què el consentiment per publicar informació correspon donar-lo als representants legals dels menors (fins als 14 anys); i, també, una franja d'edat (a partir dels 14 anys) en què el consentiment el podrien donar els mateixos menors.

2. Cobrir un percentatge significatiu dels menors escolaritzats. En concret, el propòsit ha estat auditar com a mínim el 5 % dels aproximadament 4.000 centres existents (públics i concertats).
3. Obtenir una distribució territorial equitativa de la mostra. Per això, s'ha seleccionat el mateix nombre de centres de cadascun dels 10 àmbits territorials d'ensenyament: 9 serveis territorials del Departament d'Educació i el Consorci d'Educació de Barcelona (ciutat de Barcelona). Amb això, el percentatge final és del 6 % dels centres.
4. Abastar tot el territori, aplicant un criteri de proporcionalitat respecte del nombre d'habitants.
5. Incloure-hi centres docents amb un volum d'alumnat diferent (centres de tres o més línies i centres d'una línia).
6. Establir un equilibri entre els centres públics i els centres privats concertats i, dins d'aquests últims, sempre que sigui possible, entre els laics i els religiosos.

Centres públics d'Educació Infantil, Primària i ESO

A Catalunya hi ha 2.213 centres públics que imparteixen un o diversos d'aquests nivells educatius, distribuïts de la manera següent:

- Centres que imparteixen Educació Infantil i/o Primària: 1.657
- Centres que imparteixen ESO: 556

D'aquests, se n'han auditat un total de 121, d'acord amb la distribució següent:

- 90 centres d'Educació Infantil i Primària

Perquè la mostra fos equitativa al llarg del territori i, alhora, mantingués el màxim nombre d'alumnes possible, es van seleccionar 9 centres de cadascun dels 10 àmbits territorials: els 7 que tenen més alumnes i els 2 que tenen menys alumnes.

- 30 centres d'ESO

Perquè la mostra fos equitativa al llarg del territori i, alhora, mantingués el màxim nombre d'alumnes possible, es van seleccionar 3 centres de cada àmbit territorial: els 2 que tenen més alumnes i un tercer que és el que en té menys.

Centres concertats d'Educació Infantil, Primària i ESO

A Catalunya hi ha 519 centres concertats que imparteixen un o més d'aquests nivells educatius, distribuïts de la manera següent:

- Centres que imparteixen tots els nivells: 455
- Centres que no imparteixen tots els nivells: 64

D'aquests, se n'han auditat un total de 40, d'acord amb la distribució següent:

- 30 centres que imparteixen tots els nivells formatius

Perquè la mostra fos equitativa al llarg del territori i, alhora, mantingués el màxim nombre d'alumnes possible, es van seleccionar 3 centres de cada àmbit territorial: el que té més alumnes i el que en té menys.

- 10 centres que no imparteixen tots els nivells formatius

Perquè la mostra fos equitativa al llarg del territori i, alhora, mantingués el màxim nombre d'alumnes possible, es va seleccionar el centre que té més alumnes de cada àmbit territorial.

Centres d'Educació Especial

A Catalunya hi ha 136 centres d'Educació Especial, dels quals 74 són públics i 63 concertats.

D'aquest total, s'auditaran:

- 10 centres

Perquè la mostra sigui equitativa, s'ha auditat 1 centre de cada àmbit territorial. Així mateix, perquè sigui equilibrada respecte del tipus de centre, 6 són públics i 4, concertats.

Llars d'infants

A Catalunya hi ha 1.042 llars d'infants públiques. D'aquestes, se n'han auditat un total de 58, amb una mostra equitativa respecte de la distribució territorial i nombre d'alumnes.